

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عن عليِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ:

﴿لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي طَلْبِ الْعِلْمِ لَطَبُّوهُ وَ لَوْ بِسَفْكِ الْمُهْجِ وَ خَوْضِ اللَّجَجِ﴾

الكافي، جلد ۱، صفحه ۳۵

امام خامنه‌ای مدظله‌العالی:

درس خواندن و تهذیب اخلاق و هوشیاری سیاسی همراه با تلاش‌های انقلابی،
وظائفی هستند که دختران و پسران این نسل باید آنها را هرگز فراموش نکنند. ۱۳۹۸/۹/۲۴

عنوان:

عام استغراقی در «و یزکیهم»

شناسنامه مطلب	
e-o-27	کد مطلب
اصول فقه/انواع عموم	موضوع
نحو/ضمائر	موضوع مرتبط
علمی/اصول فقه/کمک آموزشی/الموجز/مثال و تطبیق	رده
عام، عام استغراقی، عام مجموعی، عام بدلی، ضمیر، امام خامنه‌ای، تزکیه، انسان‌سازی	برچسب
	توضیحات

پایگاه تزکیه‌ای، علمی، بصیرتی و مهارتی نمو

nomov.ir

امام خامنه‌ای مدظله العالی در خصوص نظام اخلاقی پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌فرماید:

شاخص پنجم [نظام پیغمبر]، صلاح اخلاقی و رفتاری است. انسانها را تزکیه و از مفسد و رذائل اخلاقی، پیراسته و پاک می‌کند؛ انسان با اخلاق و مزگی می‌سازد؛ «وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ»^۱ تزکیه، یکی از آن پایه‌های اصلی است؛ یعنی پیغمبر روی یکایک افراد، کار تربیتی و انسان‌سازی می‌کرد.^۲

اینکه یعنی پیغمبر روی **یکایک افراد**، کار تربیتی و انسان‌سازی می‌کرد، از کجای آیه استفاده شده است؟ ضمیر جمع «هم» این معنا را می‌رساند.

ضمیر جمع، مفید عموم است. عام، سه گونه است:^۳

- ۱- عام استغراقی
- ۲- عام مجموعی
- ۳- عام بدلی

← عام استغراقی

عموم استغراقی یا شمولی و استیعابی در برابر عموم بدلی و مجموعی، عمومی است که حکم در آن شامل همه افراد در یک عرض می‌شود. بنابر این، مفاد آن شامل تک تک افراد موضوع به صورت مستقل و جداگانه می‌شود و هر فرد به تنهایی موضوع حکم است و در نتیجه هر فرد دارای امثال و عصیان جداگانه‌ای است. به عنوان نمونه، در این دستور: «أَكْرِمَ كُلِّ عَالِمٍ؛ هر دانشمندی را اکرام کن»، اگر تعداد

۱ - سوره جمعه، آیه ۲

۲ - بیانات در تاریخ ۱۳۸۰/۲/۲۸

۳ - برگرفته از ویکی فقه

دانشمندان صد نفر باشند و نود نفر اکرام شوند، به تعداد نود نفر امتثال انجام گرفته و نسبت به ده نفر عصیان شده است.

← عام مجموعی

عام مجموعی عبارت است از شمول حکم نسبت به افراد موضوع به صورت مجموعی. در این نوع، افراد عام به لحاظ مجموعی موضوع حکم قرار می‌گیرند، نه تک تک و به صورت مستقل و جدای از یکدیگر، مانند وجوب ایمان به امامان معصوم علیهم السّلام که امتثال امر تنها با تصدیق همه آنها محقق می‌شود.

← عام بدلی

عموم بدلی عبارت است از شمول حکم نسبت به همه افراد، نه در عرض؛ بلکه به گونه علی البدل و در طول. در نتیجه عام بدلی بر یک فرد علی البدل و شمول همه افراد در طول دلالت می‌کند و با امتثال حکم در یکی از افراد، تکلیف ساقط می‌شود، مانند این دستور مولا: «هر برده‌ای را که خواستی آزاد کن» یا «عالمی را اکرام نما» که با آزاد کردن یک برده و اکرام یک عالم، امتثال محقق و تکلیف ساقط می‌شود.

نتیجه:

عام مجموعی و بدلی، قرینه می‌خواهد و در جایی که قرینه نباشد، عام استغراقی اراده می‌شود.